

ET přichází – z laboratoře

Jaroslav PETR

VÚŽV v.v.i.

ČZU Praha

S jistotou víme o jediném místě
ve vesmíru, kde existuje život

BIODIVERZITA

Celkový počet druhů jen odhadujeme
Mnohé vyhynou dřív, než je poznáme
Na souši žije 4krát více druhů než v moři

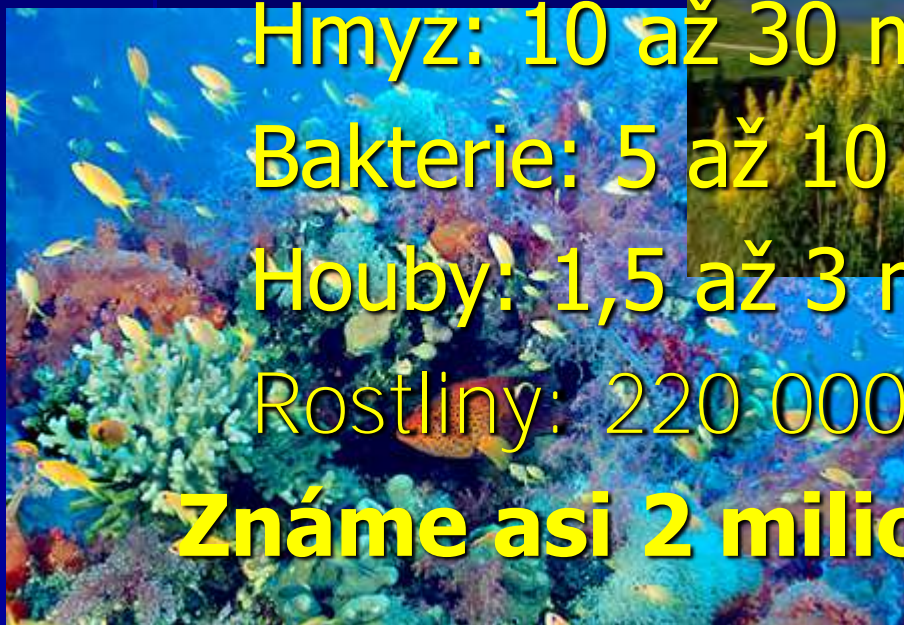
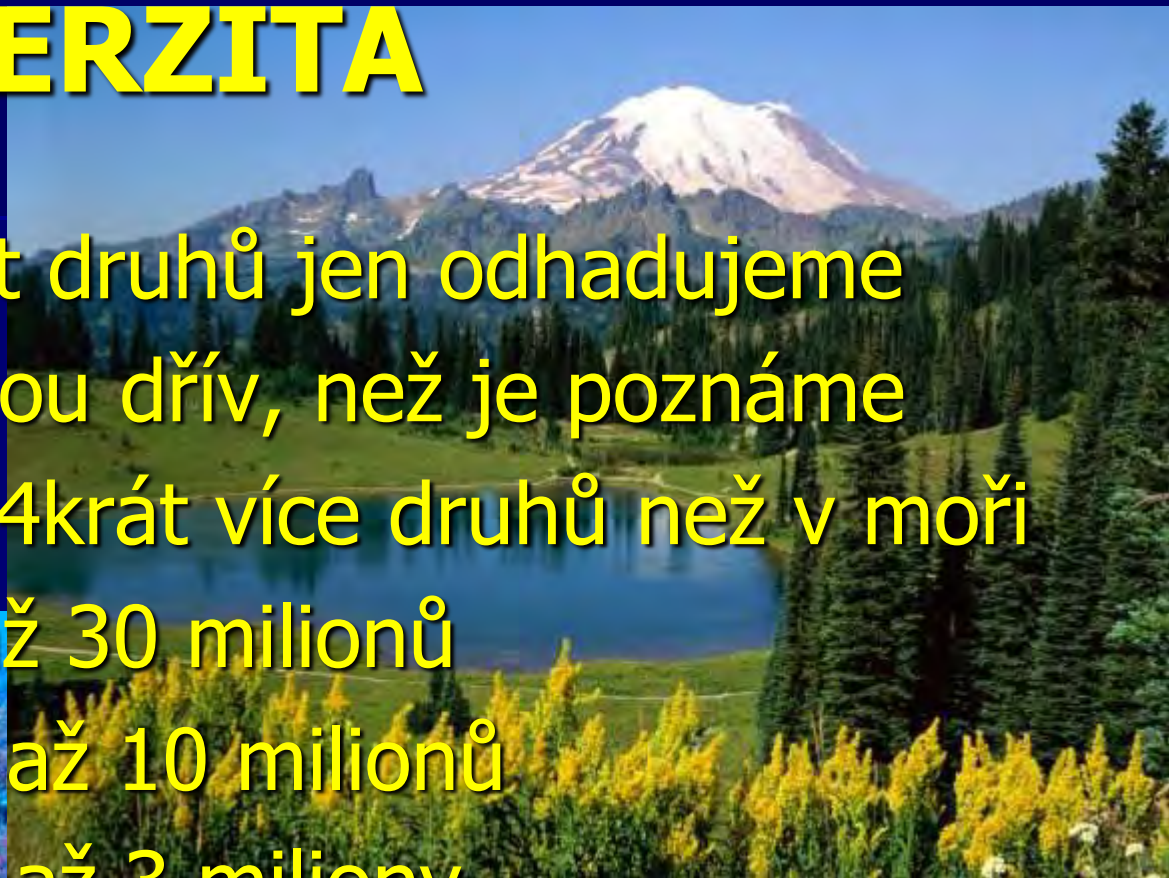
Hmyz: 10 až 30 milionů

Bakterie: 5 až 10 milionů

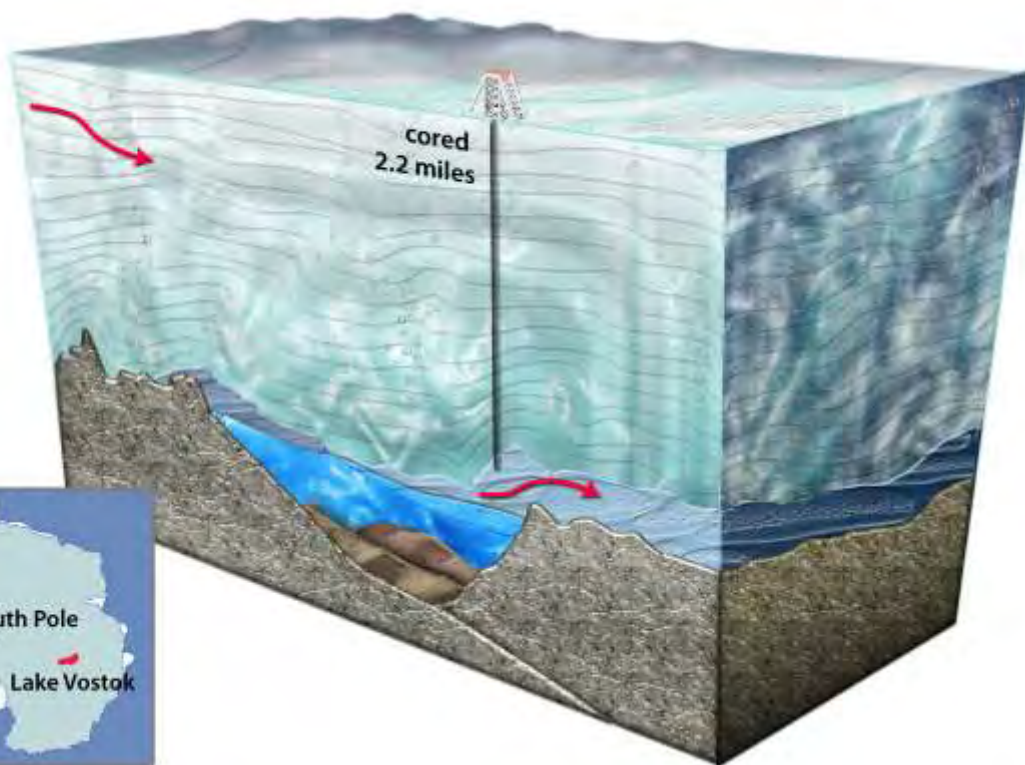
Houby: 1,5 až 3 miliony

Rostliny: 220 000

Známe asi 2 miliony druhů

Život v extréměch

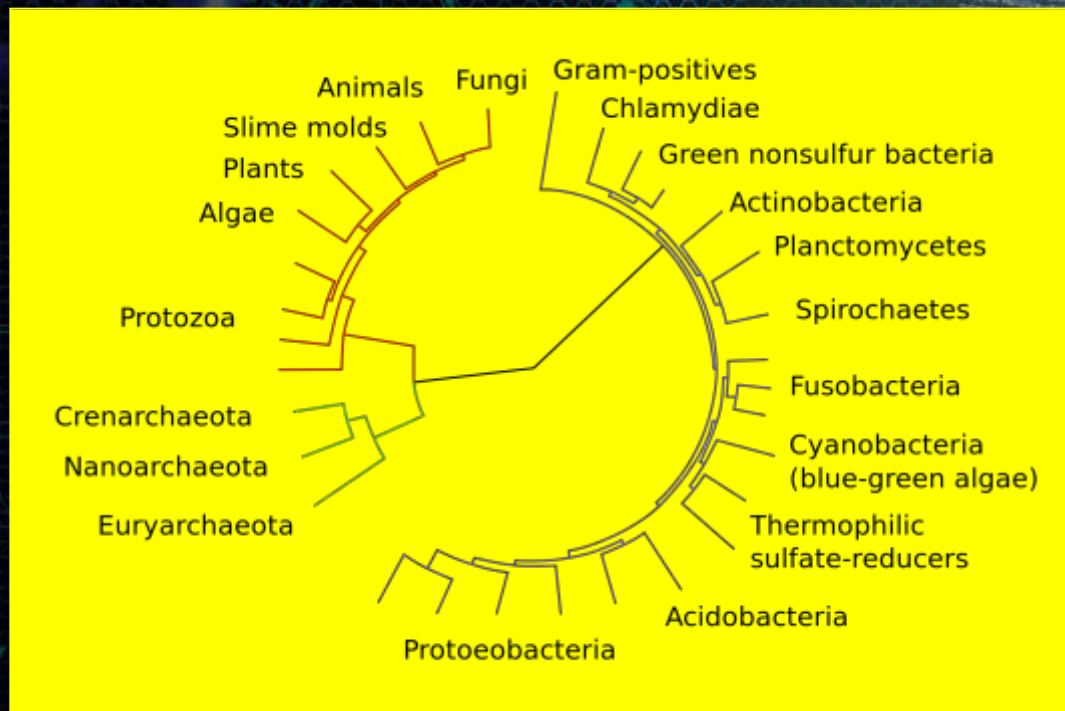

Život v extréměch

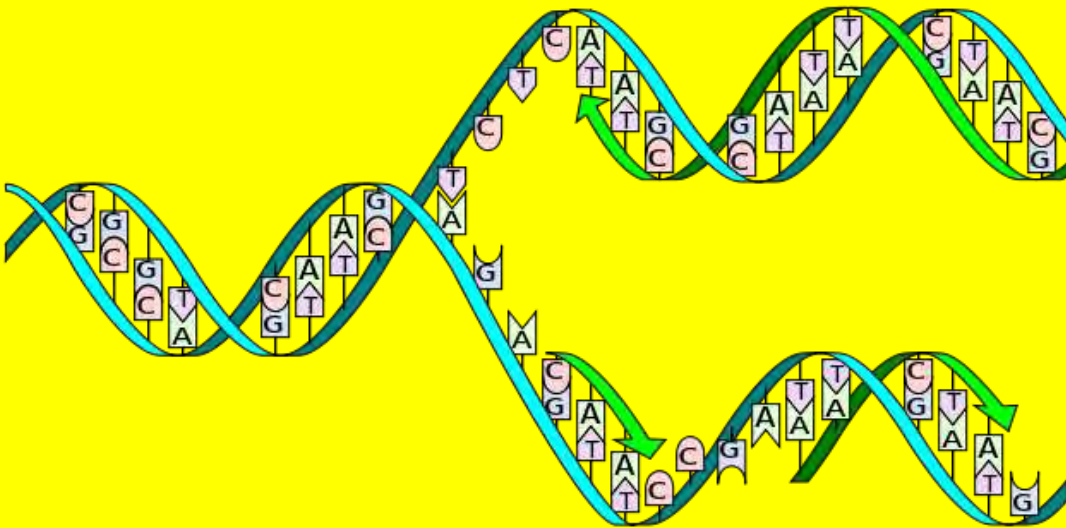
Pozemské formy života

- Společný základ
- Společný původ

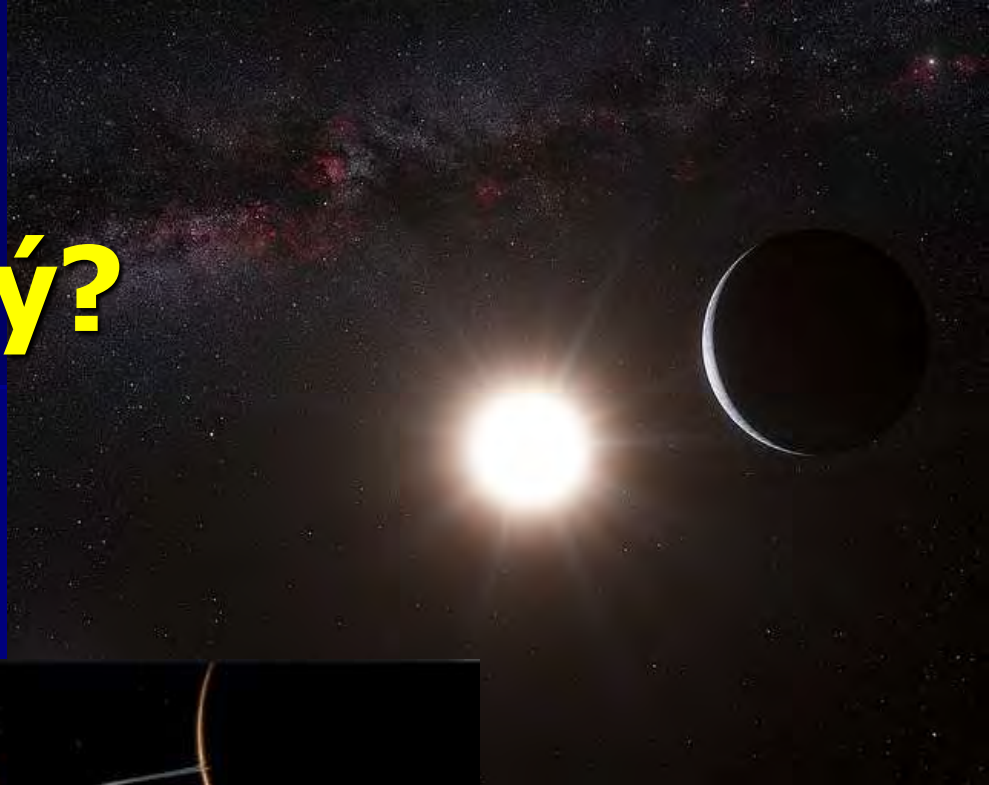

DNA

- Přenáší dědičnost věrně
- Umožňuje změny a evoluci

Je život všude stejný?

Můžeme „cizí“ život vytvořit na Zemi?

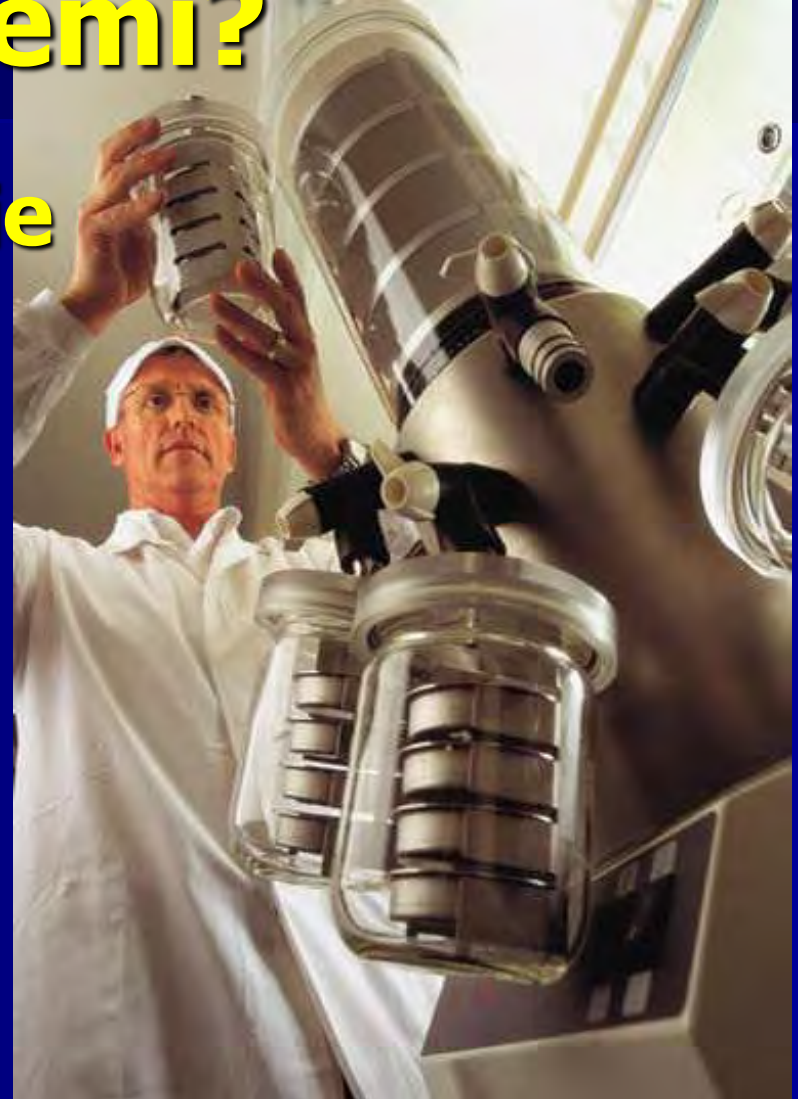
Syntetická biologie

- Zatím nevyrábí umělé organismy
- Přetváří základní molekuly života

RNA

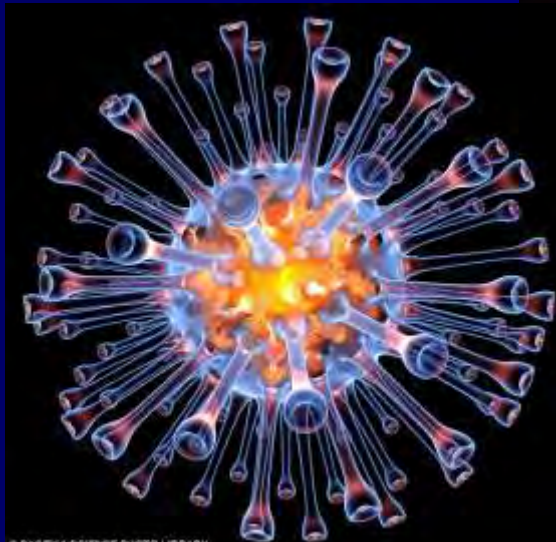
DNA

Proteiny

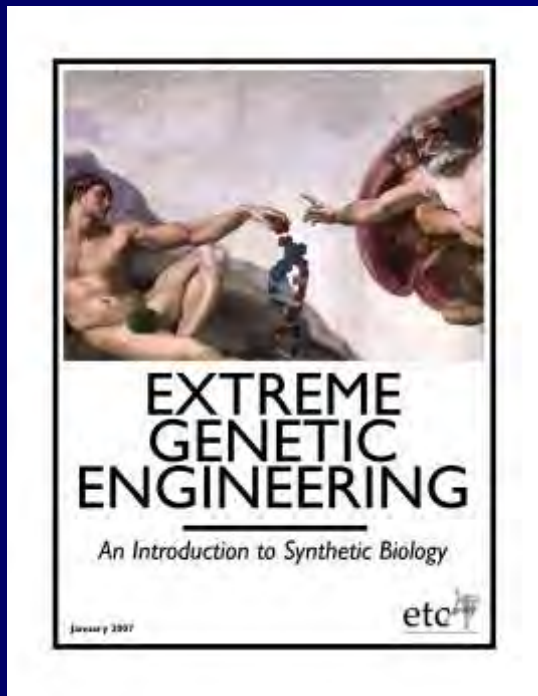
Genové inženýrství

- Využívá a imituje přírodní procesy
- Zásahy do dědičné informace jsou malé

Syntetická biologie

„Zkoušíme, jak by vypadaly organismy, kdyby bůh sedmý den stvoření neodpočíval.“

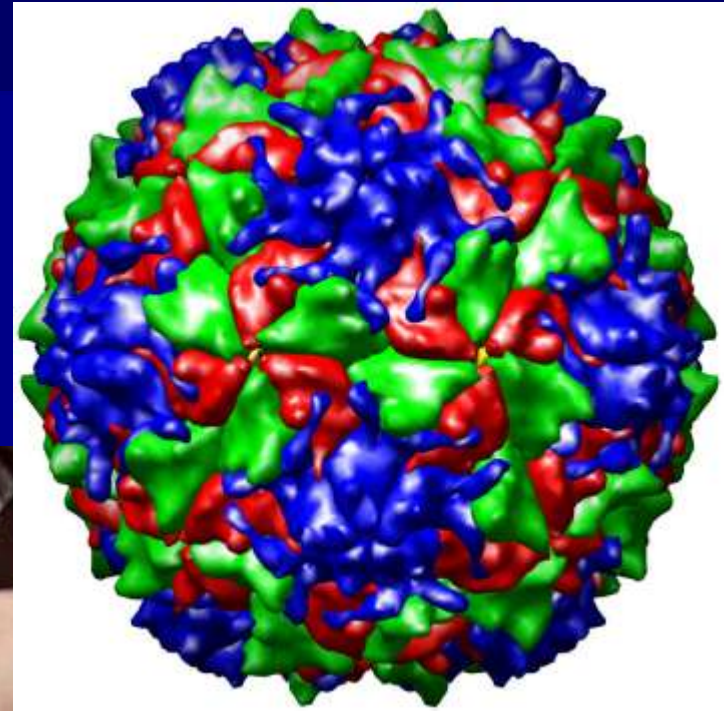

Robert Schultz

Syntetický virus

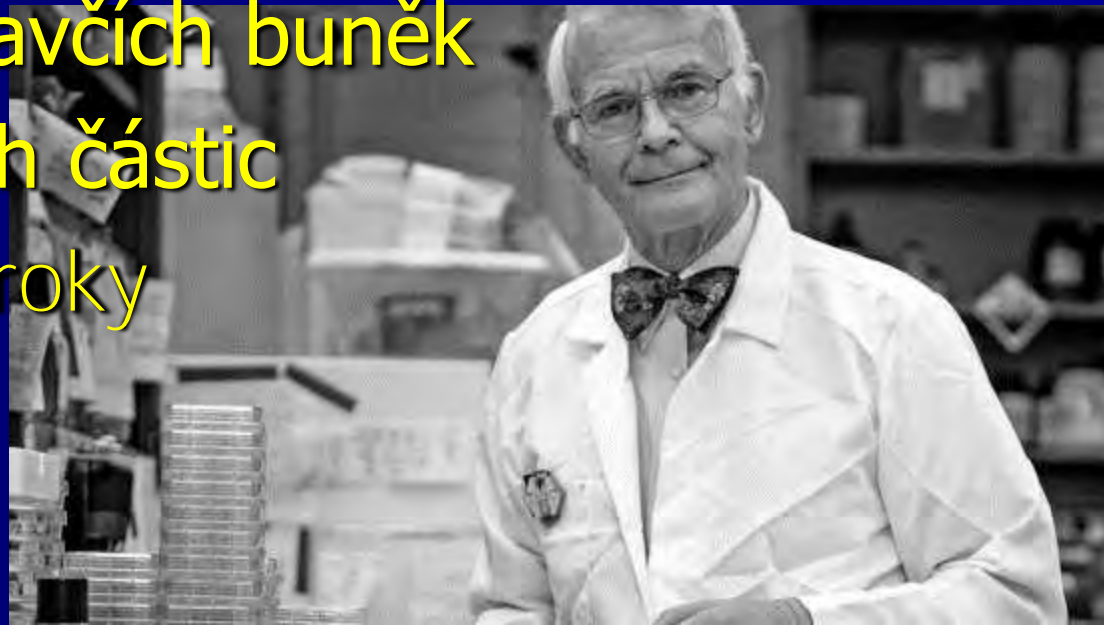
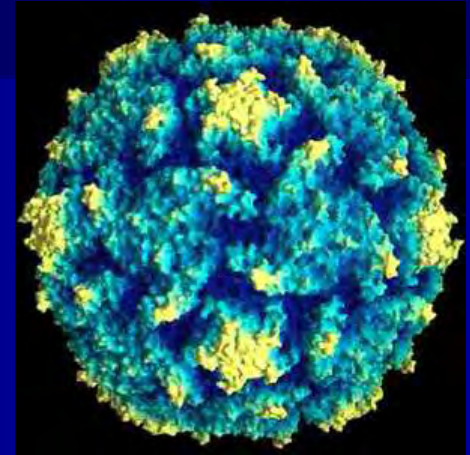
- Virus obrny
- 7500 bp
- Jednovláknová RNA

Syntéza viru obrny

2002

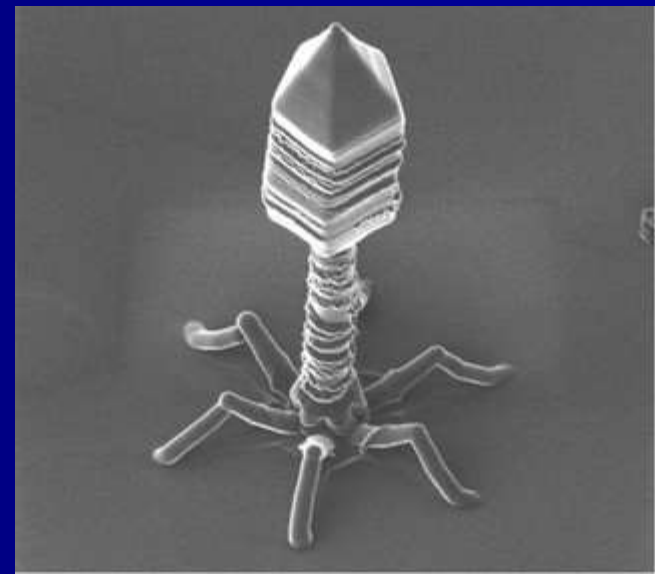
- Eckard Wimmer (USA)
- Syntéza genomu viru
- Vnesení do savčích buněk
- Vznik virových částic
- Zabralo to 3 roky

Syntetický bakteriofág

2003

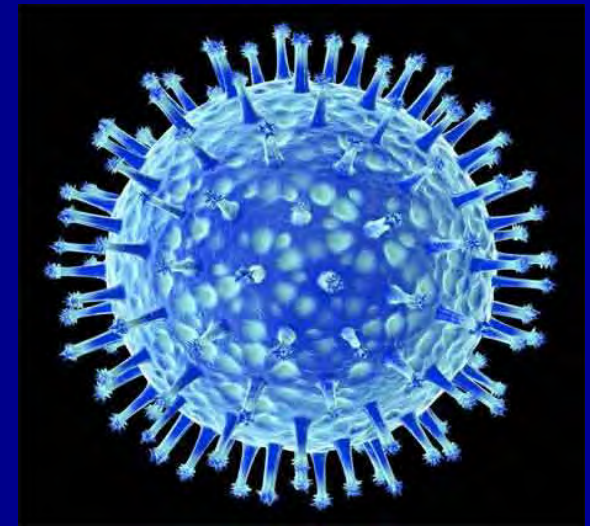
- Bakteriofág ϕ X174
- 6000 bp
- Syntéza v laboratoři
- Zabrala 3 týdny

Syntéza viru „španělské chřipky“

2005

- Vzorek z mrtvoly v permafrostu +1919
- Rekonstrukce viru H1N1 – 13 000 bp
- Množí se 39 000krát rychleji

Poučení pro příští chřipkové pandemie

Syntetický genom bakterie

Mycoplasma genitalium

- 580 000 bp

2008

- Craig Venter - syntéza
- nejdelší syntetická DNA překonána 18krát

Vnesení syntetického genomu do buňky

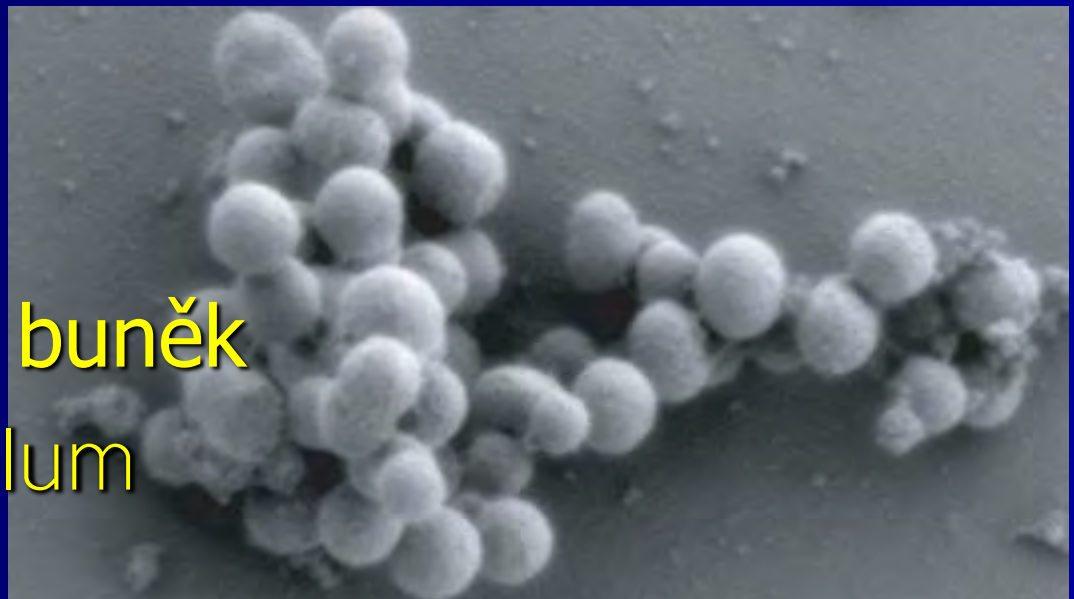
Mycoplasma mycoides

- 1 000 000 bp

2010

- Syntéza
- Vnesení do buněk
M. carpricum

Minimální genom

- Sekvence DNA nezbytné pro zajištění základních životních procesů v buňce
- Carsonella ruddii –

symbiont *Pachypsylla venusta*
160 000 bp – 182 genů

břestovec

Genetické „šasi“

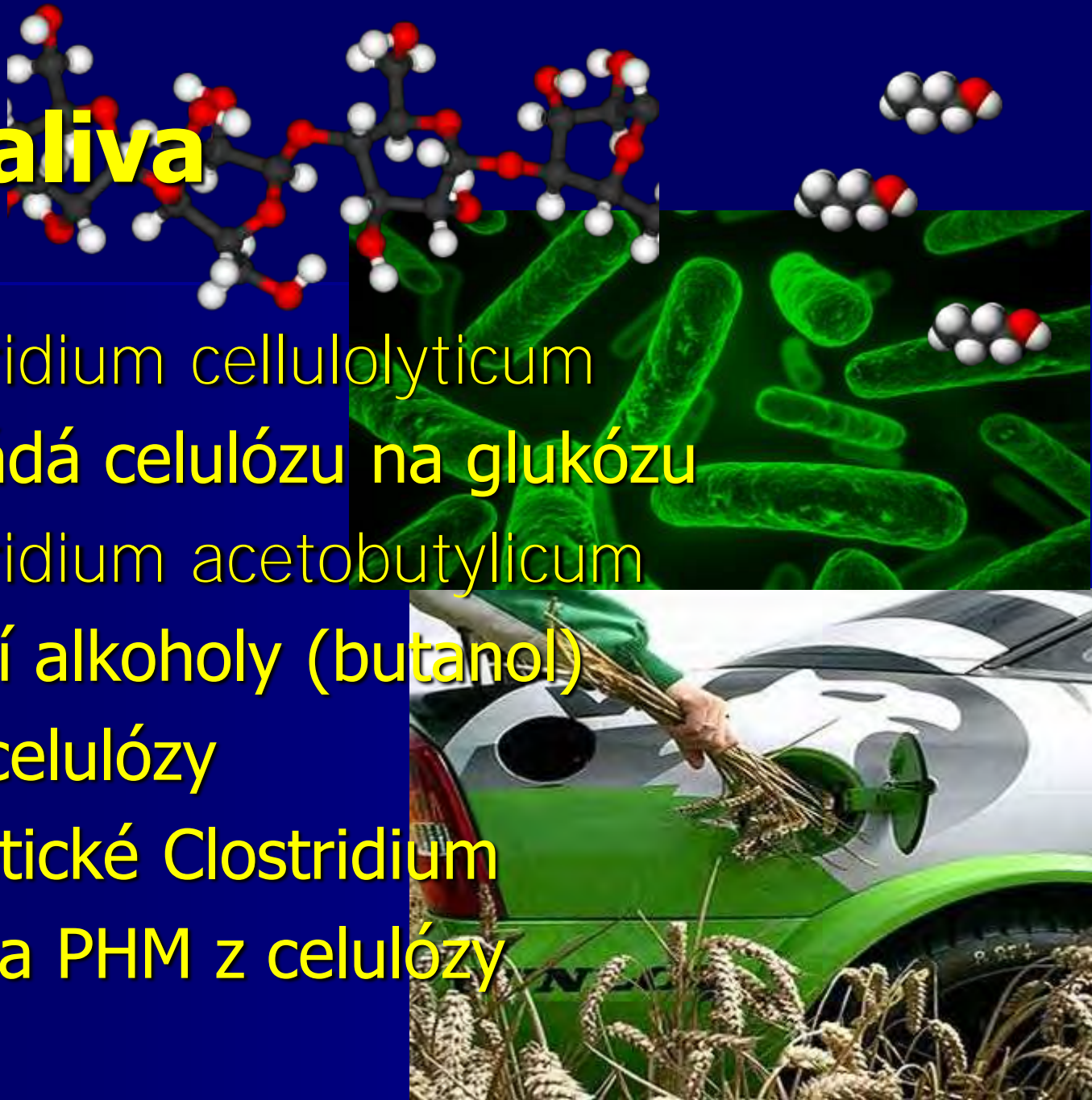
Syntetický minimální genom (snad 110 genů?)

- Slouží jako „šasi“
- Montáž syntetických „součástek“
- Konstrukce mikrobů s novými vlastnostmi

Biopaliva

- Clostridium cellulolyticum rozkládá celulózu na glukózu
- Clostridium acetobutylicum vyrábí alkoholy (butanol) ne z celulózy
- Syntetické Clostridium výroba PHM z celulózy

Produkce vodíku

„Součástek“ je dost

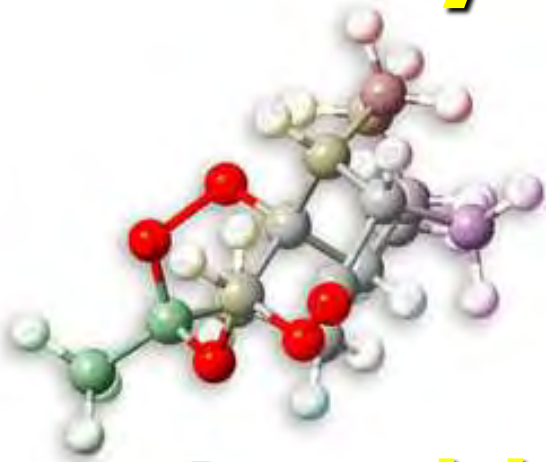

Sorcerer II Global Ocean Sampling

- Každých 200 mil – 300 l vody
- Filtrace
- Izolace DNA + analýzy
- Počet známých proteinů stoupl z 6 na 12 milionů

Léky

Artemisinin

Lék proti malárii
Složitá struktura
Přírodní suroviny málo
Syntéza je drahá
1 dávka 2,40 \$

Pelyněk roční

Artemisinin

Kvasinka *Saccharomyces cerevisiae*

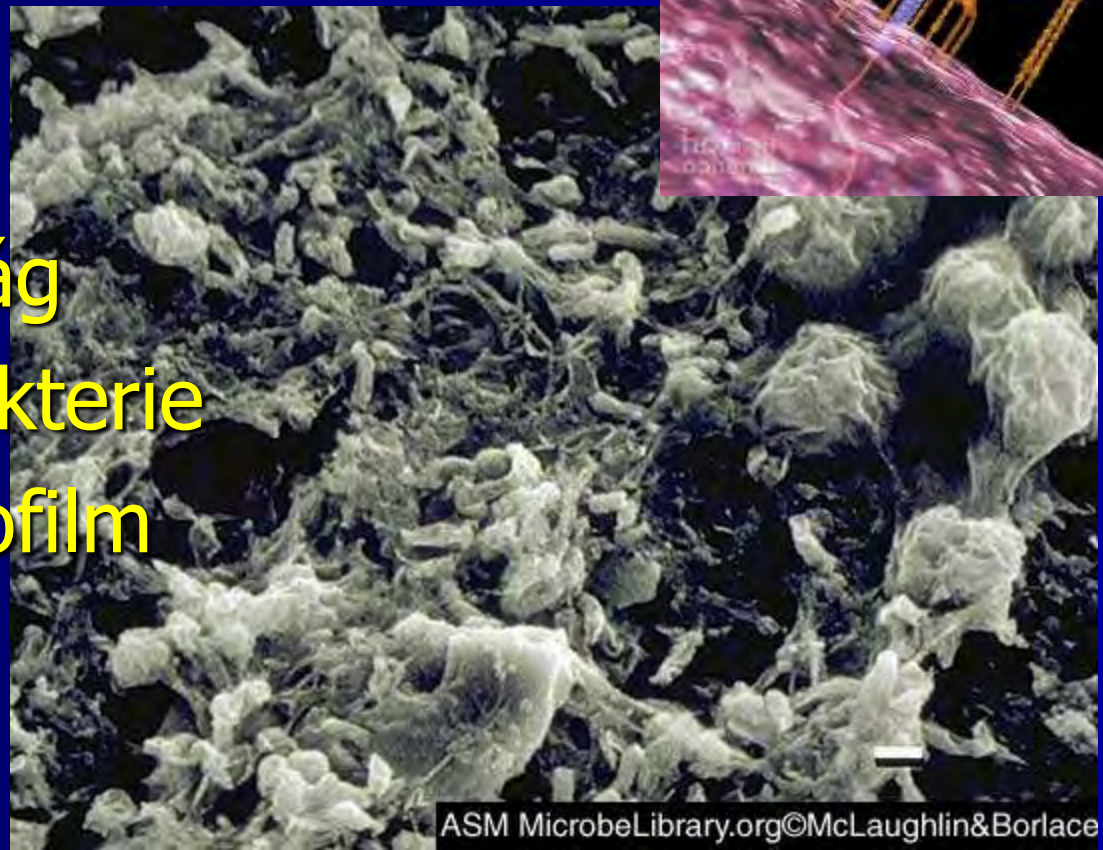
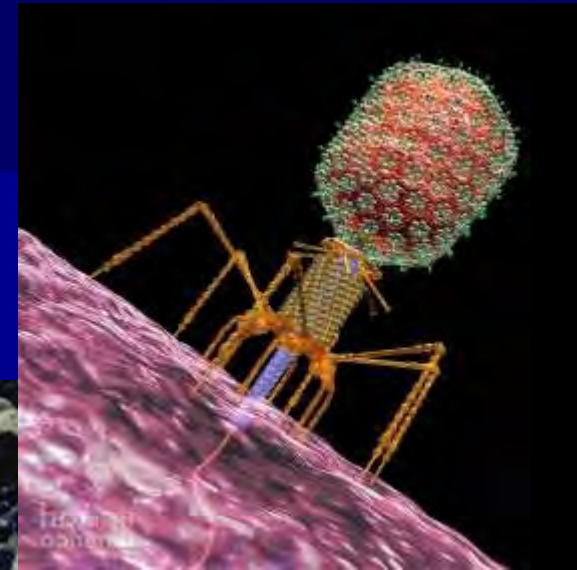
- Je vybavena „výrobní linkou“ (geny)
- Produkuje kyselinu artemisininovou
- Šetří se zemědělská půda
- Stabilizace trhu

Léky

Boj s biofilmy

- Bakteriofág
nakazí bakterie
rozloží biofilm

Potraviny

Bakterie *Escherichia coli*

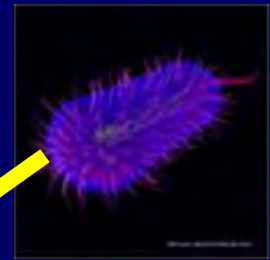
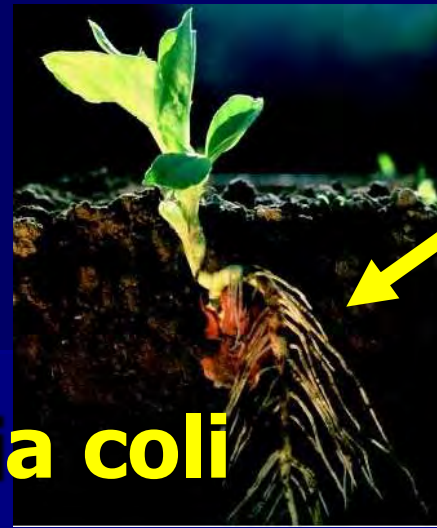
- Vybavena sadou genů

Navigace

Hledá kořeny rostlin

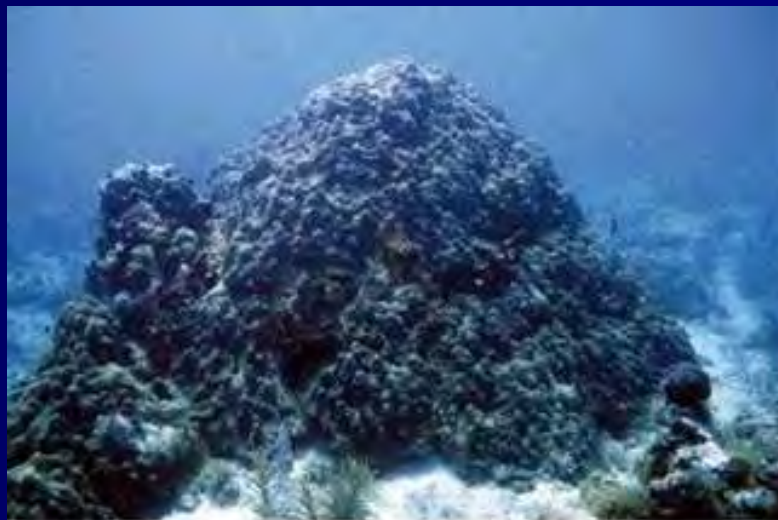
Výrobní linka

Produkuje růstový
faktor kořenů

Ochrana životního prostředí

- Korálovci odolní vůči oteplení a okyselení moře

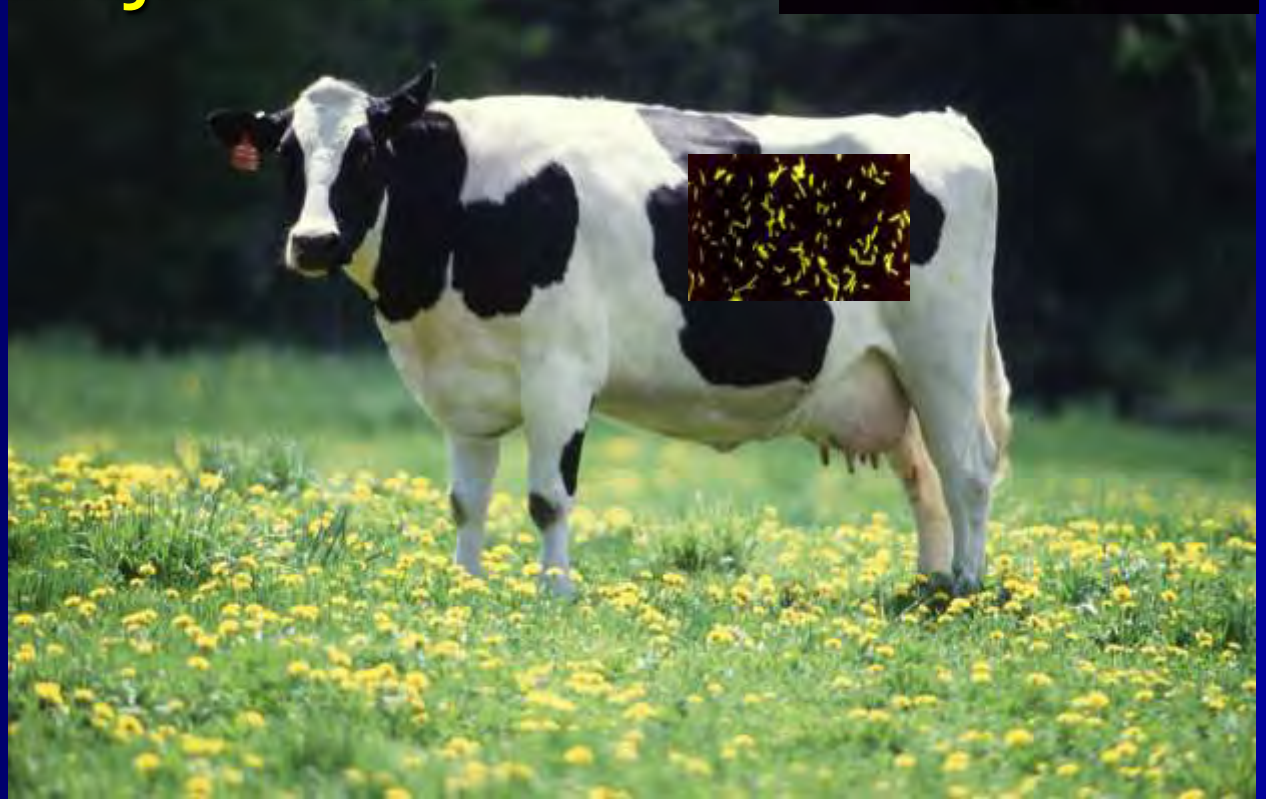
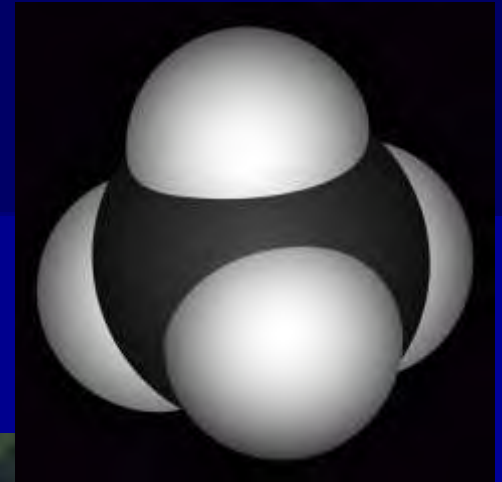
1996 - Healthy

1997 - Bleached

Ochrana životního prostředí

- Bachorové bakterie neprodukující metan

Ochrana životního prostředí

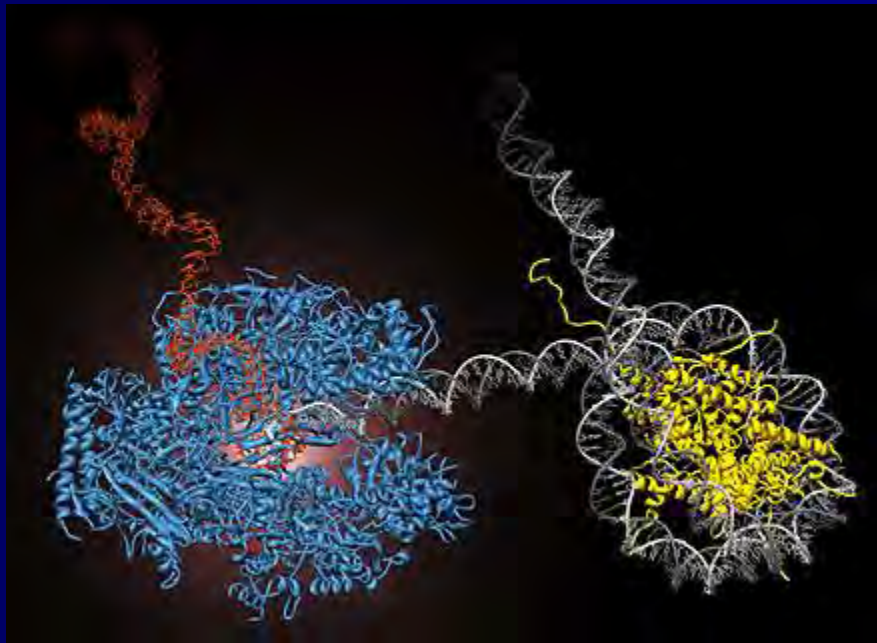
Syntetické mikroorganismy

- Čistění kontaminovaného životního prostředí
- Aktivace v přítomnosti znečištění
- Autodestrukce po vyčištění

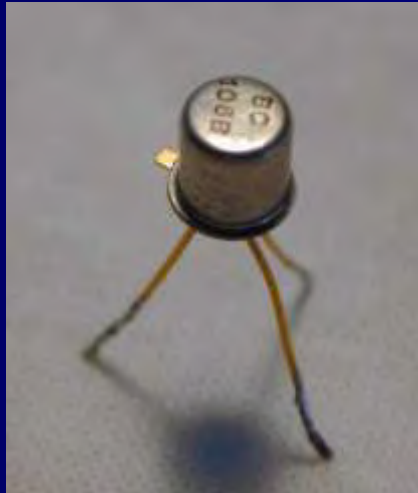
Logické moduly v buňce

- Elektronika – pohyb elektronu vodičem
- Buňka – pohyb enzymu polymerázy po DNA a syntéza RNA

Logické moduly v buňce

- Vnesení syntetických sekvencí dovoluje buňce reagovat na podněty
- Logické prvky lze spojovat a kombinovat

Biologický počítač

- Eviduje podněty a změny
- Reaguje na ně

■ Bakterie

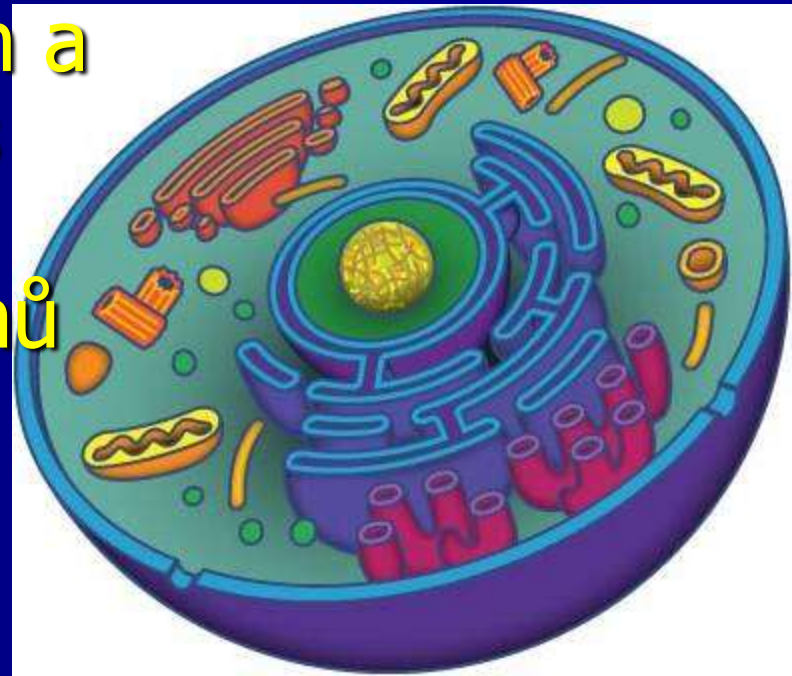

■ Buňky v lidském těle

Umělá buňka

Duben 2013 - Craig Venter

- Ohlásil vznik „umělé buňky“
- Můžeme očekávat buňku s minimálním genomem a genetickými moduly s funkcemi, jaké u pozemských organismů neznáme.

Přestavěný genom rostlin a živočichů

genom

genom

Rekonstrukce vymřelého druhu

Holub pruhoocasý
Hojný

genom

genom

Holub stěhovavý
vyhubený

Rekonstrukce vymřelého druhu

Holub pruhoocasý
Hojný

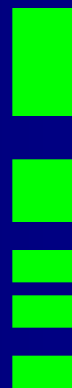
genom

genom

syntéza

Holub stěhovavý
vyhubený

Rekonstrukce vymřelého druhu

Holub pruhoocasý
Hojný

genom

záměna

genom

Holub stěhovavý
vyhubený

Oživne mamut?

genom

syntéza

genom

Oživne mamut?

genom

genom

Oživne Jurský park?

DNA

- Poločas života 521 let
- Za ideálních podmínek
- přetrvá 6,8 milionu roků
- „čitelná“ 1,5 milionu roků

Oživne Jurský park?

- Rekonstrukce genomu předka
- Syntéza „náhradních dílů“

Jurský park oživne

**Genom
varana**

Nové organismy

- Pokud budeme vědět, jaké sekvence přinesou určité vlastnosti a schopnosti můžeme konstruovat organismy.

**A možná přijde (na řadu)
také ET ...**

Další možnosti

D-L alanin

Nové aminokyseliny

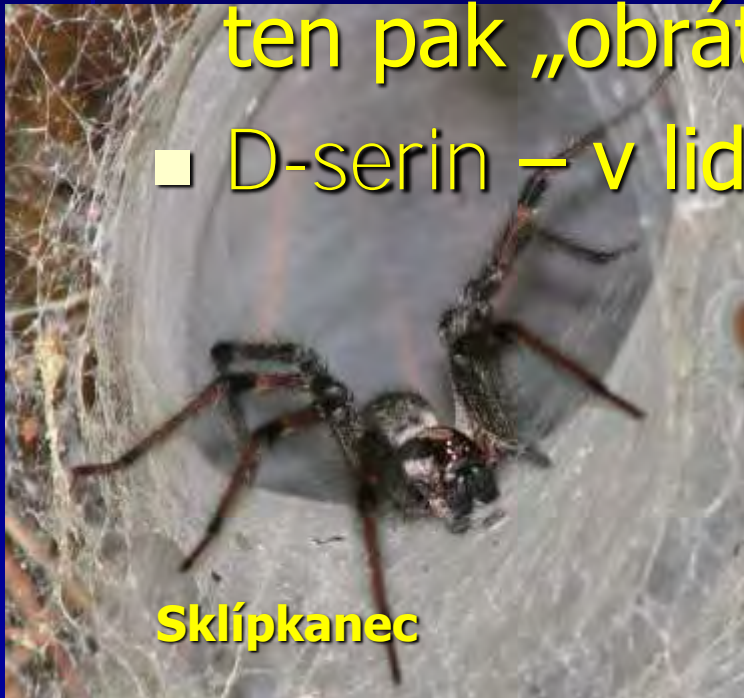
- Existují stovky aminokyselin (>500)
- Stávající genetický kód využívá jen 22
- Organismy využívají většinou L-izoformy

Nové aminokyseliny

D-izomery aminokyselin

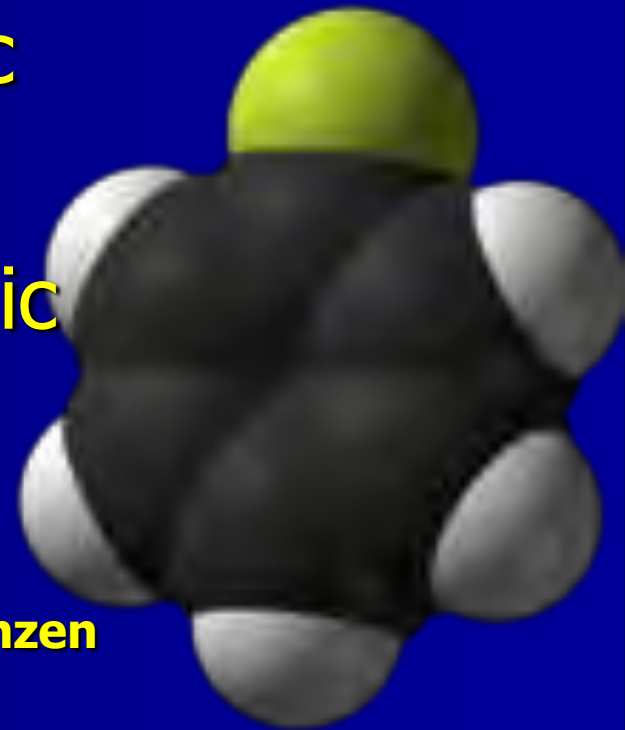
- Organismy nejprve zařadí L-izomer a ten pak „obráť naruby“
- D-serin – v lidském mozku

Další možnosti

Nová písmena genetického kódu

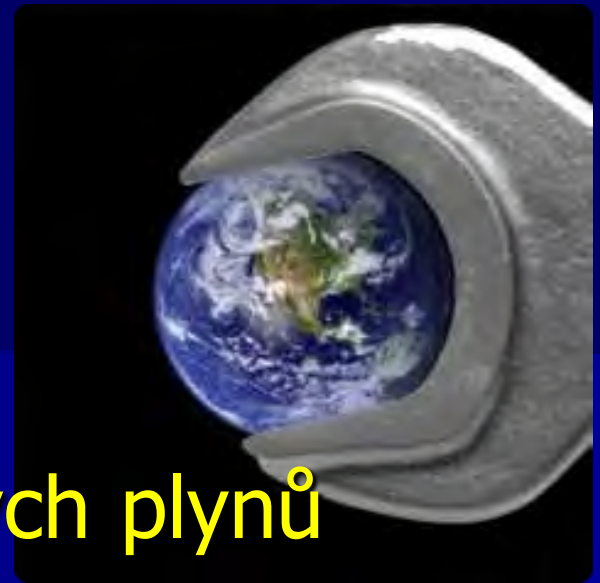
- Máme 4 – ATGC
- To nabízí 64 různých trojic
- Když 1 přidáme – ATGCX
- Nabízí se 125 různých trojic

3 -fluorobenzen

Geoengineering

- Redukce emisí skleníkových plynů
- Aktivní odebírání skleníkových plynů

Terraforming

- Navození změn klimatu na planetách tak, aby vznikly příhodné podmínky pro pozemský život a člověka

Terraforming

Využití syntetických organismů

- Produkce skleníkových plynů
zvýšení teploty
- Produkce kyslíku
- Ozonová ochranná vrstva

**Smíme dělat vše,
co dělat umíme?**

Věda

- Je to možné?
- A jak toho dosáhnout?

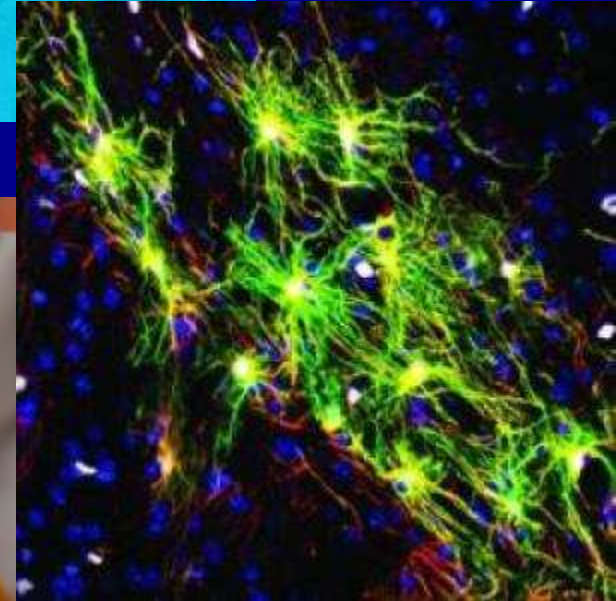
Právo

- Když je něco možné, je to povolené nebo zakázané?

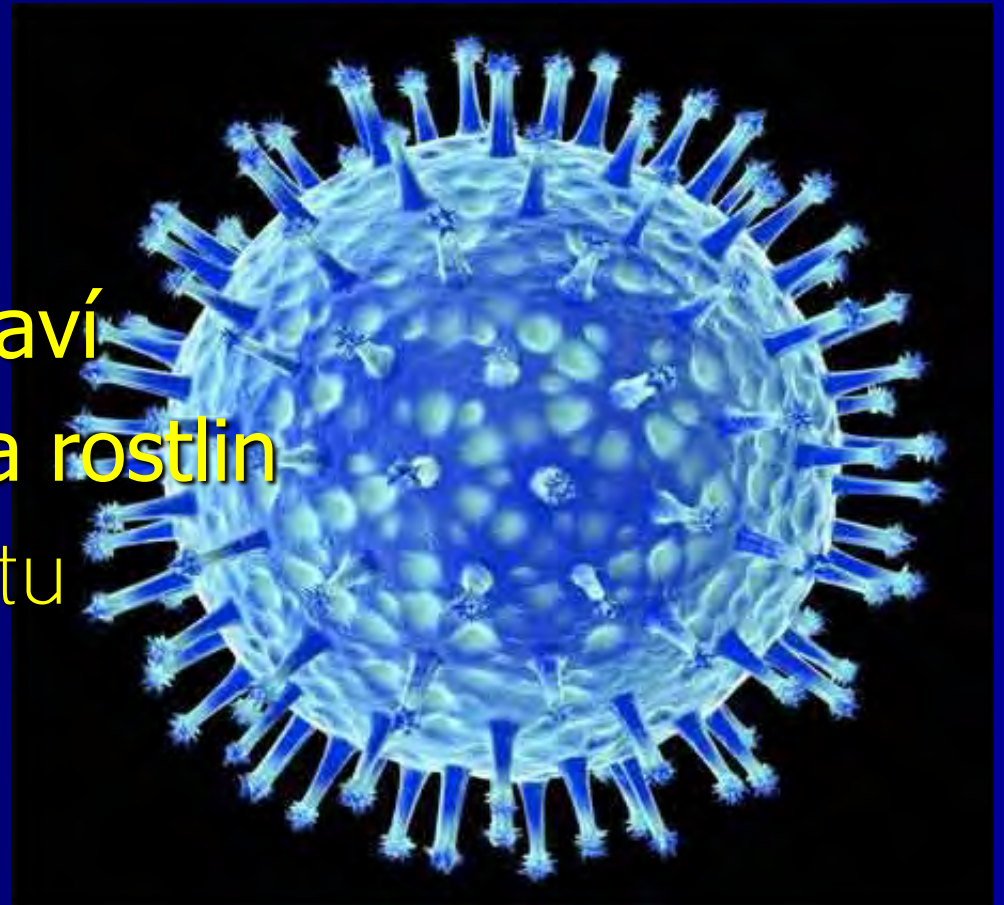
Etika

- Když je něco možné a není to zakázané, je to správné?

RIZIKA SYNTETICKÉ BIOLOGIE

- Pro lidské zdraví
- Zdraví zvířat a rostlin
- Pro biodiverzitu

Každá lidská aktivita je spojena s riziky

ČR 2012

81 404 dopravních nehod

681 lidí usmrceno

2986 lidí zraněno těžce

22 590 lidí zraněno lehce

Hmotné škody 4,9 mld. Kč

Lidé poměřují rizika a přínosy

Významný přínos vyváží i velká rizika

Podstupujeme smrtelná rizika i pro malé přínosy

- Všichni vědí o negativním vlivu pasivního životního stylu na lidské zdraví. Přesto roste počet obézních a následně i počet lidí s cukrovkou druhého typu, rakovinou a kardiovaskulárními chorobami.

Významný přínos vyváží i neznámou míru rizika

Užívání mobilních telefonů se bouřlivě rozvíjelo i v době, kdy Světová zdravotnická organizace nebyla s to dát jednoznačnou záruku, že záření nemá negativní vliv na lidské zdraví.

„Přírodní“ není vždy to nejlepší

■ Přírodní katastrofa

Zemětřesení a tsunami 11.3.2011

15 883 mrtvých

6 143 zraněných

2681 nezvěstných

„Přirozené“ není vždy to nejlepší

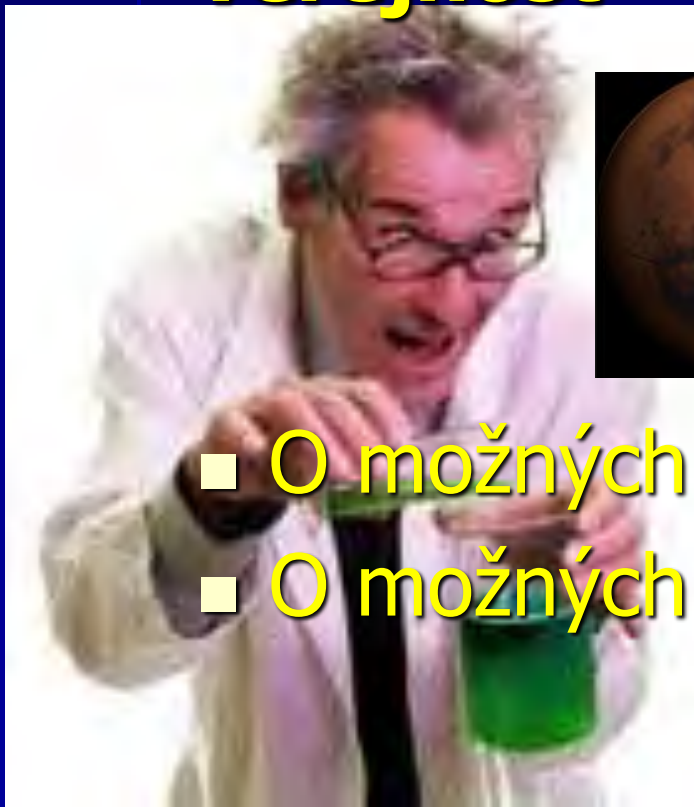
„Umělé“ není vždy špatné

- Dialýza – „umělá ledvina“
- Jen v EU – 260 000 pacientů
- světová potřeba 4 až 5 milionů

Úkol vědců

Otevřeně informovat
veřejnost

- O možných přínosech
- O možných rizicích

Syntetickou biologii

Lze odmítnout

- Nemáme právo měnit to, co stvořil bůh
- Nemáme právo měnit to, co se vyvinulo evolucí
- Princip předběžné opatrnosti

Syntetickou biologii

Lze přijmout

- Bůh nám svěřil svět a my jsme povinni se starat, aby se v něm lidem žilo lépe
- Naše zásahy do přírody často využívají evoluci a jsou jejím pokračováním
- Nic jiného nám nezbude

Rozhodnout se musí každý sám

- Dostatek informací
- Nerozhodovat na základě emocí
- Domýšlet důsledky rozhodnutí
- Řešení případných následků

Děkuji za pozornost